

OD KRASA DO WEIMARJA - V odkrivanju usode družine Kornela Abela

Kamna spotike za spomin

V nemškem Weimarju so prejšnji petek vdelali v kamniti tlak pred nekdanjo vilo plemiške družine slikarja in geneologa Adolfa Von Veldena (1863-1932) v Ulici Freiherr-vom-Stein-Allee 10 dve mali medenastni plošči, ki jih v Nemčiji in drugih evropskih državah poznajo kot *Stolpersteine* ali kamni spotike. Nemški umetnik in slikar Günter Demnig je že pred dvema desetletjema dal pobudo, da bi pred stanovanjskimi hišami, od koder so odpeljali v nacističnem obdobju judovske ljudi v taborišča, postavili spominska obeležja. Na ploščice so vklesana imena in priimki žrtve holokavsta in datum njihove smrti.

Prav na ta dan je Klassik Stiftung Weimar, ena izmed najpomembnejših nemških kulturnih ustanov, organizirala odprtje razstave knjig in odkritje dveh medenastnih plošč, posvečenih dvema nedolžnima žrtvama nacističnega terorja, in sicer Else von Velden roj. Schadow (1864-1942) in Ester Maria Sara von Velden por. Abel (1887-1942). Slednja je leta 1915 v Weimarju poročila avstro-ogrskega stotnika in pisatelja Kornela Abela. Ta je leta 1934 izdal knjigo z naslovom *Karst, ein Buch vom Isonzo - Krass, knjiga o Soči*, eno najbolj pretesljivih pričevanj o prvi svetovni vojni. Celotno dogajanje je avtor postavil na teritorij, ki gre od Vrha sv. Mihaela, Doberdoba, Jamelj, Komenske planote in devinskih klifov do Opčin in Trsta. Leta 2007 je knjigo izdalo Društvo Rat-Sloga PromoSKulturE in prvič v slovenščini predstavilo tragično usodo družine Kornela Abela. Sledile so še dodatne raziskave na isto temo in leta 2015 je izšla v Innsbrucku v samozaložbi dopolnjena izdaja z naslovom *Čaščen, pozabljen, preganjen: po izgubljenih sledovih Kornela Abela*. Avtorja knjige sta Helmut Marchhart in Dario Frandolici, profesor na višjih srednjih šolah v Gorici, ki je prvi poskrbel za slovenski prevod Abelove knjige o Krasu.

Ester von Velden je v Weimarju dokončala svojo akademsko slikarsko pot, do danes pa se je ohranila le ena njena slika: to je krajška pokrajina z ostrimi skalami, žicami in jarki ter Doberdobskim jezerom v ozadju. Slika o obdobju prve vojne na Krasu simbolično kraji naslovno strano moževe knjige.

Direktor nemške kulturne ustanove v

Weimarju Jürgen Weber se je pri iskanju legaliziranega ropa nacističnih oblasti proti Judom srečal s konfiskacijo zelo bogate knjižnice zapuščine Adolfa Von Veldna (1863-1932). Iskanje zakonitih dedičev je bil povod, da je vstopil v zgodbo tudi pisatelj in stotnik Kornel Abel, čigar zadnje sledi so se izgubile prav v nekdanji Ulici Alexander Allee 10, danes Freiherr-vom-Stein-Allee, kjer so v petek odkrili spominska obeležja. Ne smemo pozabiti, da je pisatelj Kornel Abel v svoji oporoki napisal, da hoče biti pokopan na slovenski zemlji, in sicer da želi, da se njegov pepel raznese pred romarsko cerkvijo Marije Device na Mengorah. Tam je avstrijski pisatelj in vojak preživel prvih pet bitk na Soči.

V petek, 2. oktobra, ob 9. uri je najprej na kamnitem pločniku pred nekdanjo vilo družine Von Velden potekala kratka, a ganljiva slovesnost, ki se je nadaljevala v Goethejevemu in Schüllerjevemu arhivu s predstavitvijo in branjem Abelovih del. Vse pa se je začelo pred nekdanjo porušeno cerkvico v Jamljah danega 2005. Prav odkritje obeležij v Weimarju bi lahko spodbudilo pristojne osebe, seveda tudi politike, da bi podobno spominsko ploščo namestili pred cerkvijo na Mengorah in tako simbolično pokopali pisatelja in stotnika Kornela Abela, o katerem do danes ne vemo, kje je njegov grob.

Medenastni ploščici (zgoraj) pred stanovanjsko hišo v Weimarju (desno); kjer so ju vdelali v pločnik

FOTO D.F.

GORIŠKA - V Kidričevem

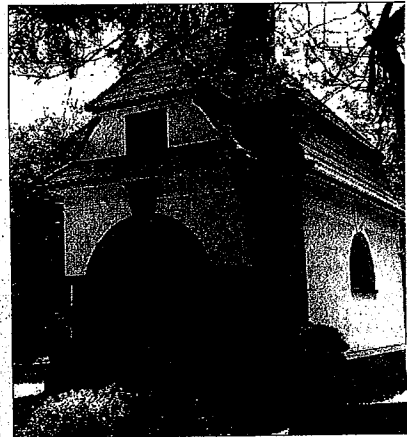
Iz časa, ko so bili naši ljudje begunci

Delegacija novogoriškega Društva Soška fronta 1915-1917 in Kulturnega doma iz Gorice se je pred dnevi odpravila v Kidričevem pri Ptuj. Namen obiska je bil utrditi stike s sredinami iz kraja na Dravskem polju, ki se ukvarjajo s prvo svetovno vojno. Goričani so stike navezali že pred meseci, ko se je izoblikovala želja, da bi v Kidričevem namestili spominsko ploščo s sporočilom, da je tam v letih 1918-1920 živelo skoraj 5.000 beguncem z Goriškega.

Po razpadu Avstro-Ogrske novembra 1918 je Avstrija begunce s soške fronte začela pošiljati domov. Ker pa se pregnanci niso imeli kam vrniti - Goriška je bila razdeljena - jim je začasna slovenska vlada iz Ljubljane namenila veliko barakarsko naselje v Kidričevem, ki se je tedaj imenovalo Strnišče oz. Sternthal. Med vojno so avstro-ogrske oblasti tam postavile barake, ki so služile vojaški bolnišnici in kot taborišče za ruske ujetnike. Po vojni so postale varno in začasno zavetišče za slovenske povratnike iz avstrijskih begunskih središč. Naši dedki in babice so pogosto pripovedovali o Sternthalu, o življenju v barakah, o iskanju občasni zaposlitve pri kmetih in bednem življenju begunca.

Sredi Kidričevega je nekdanje avstro-ogrske pokopališče, ki je danes lepo negovan spominski park. Nagrobnih kamnov že dolgo ni več, še vedno pa stoji kapelica iz leta

Kapelica na nekdanjem vojaškem pokopališču (desno) in ceremonija pred ruskim obeležjem (spodaj)

1916. V spomin na svoje umrle je rusko velenostništvo namestilo velik lesen križ, ob katerega delegacije iz Rusije polagajo vence. S tem se klanjajo tam umrlim vojniim ujetnikom kot tudi ruskim beguncem, ki so se na Slovensko zatekli leta 1920; šlo je za skoraj 2.000 ljudi, ki so zbežali pred revolucijo. V Kidričevem pa ni nobenega znamenja, ki bi opozarjalo na prisotnost pregnancev iz Posočja.

Goriška delegacija je pripotovala ravno na dan obiska predstavnikov ruske ambasade v Ljubljani. Polaganju venca je sledil kulturni program, pri svečanosti so sodelovali tudi Goričani. V bližnji kapelici so ta dan odprli fotografsko in dokumentarno razstavo o ruskih ujetnikih na Slovenskem. Predstavniki Kulturnega doma so se z avtorji že dogovorili, da jo bodo prinesli v Gorico. Velja omeniti, da je Ruski center za kulturo in znanost iz Ljubljane pred dvema letoma v goriškem Kulturnem domu že postavil razstavo o prvi ženski kozmonavtki

GORICA - Hrani ga knjižnica

Jezuitska zapuščina pravi knjižni zaklad

Približno 1600 knjig, 5000 avtorjev, 600 tiskarjev in založnikov. To so podatki o knjižnem fondu jezuitov, ki je hranjen v Gorici. Prvi podrobnejši popis do pred kratkim neznanega knjižnega zaklada je mogoče najti v knjigi *La Biblioteca del Collegium Goriense Societas Iesu nella Biblioteca Statale Isonzina*, ki jo je uredila knjižničarka Giuliana De Simone. Uvodni zapis je prispeval ravnatelj državne knjižnice (BSI) Marco Menato, publikacija pa je izdal nemški založnik Valentin Körner.

Knjižnica goriškega jezuitskega kolegija je nastala na pobudo cesarja Ferdinanda II. Habsburškega (1578-1637) in vsebuje 1271 naslovov, ki odlično pričajo o goriški večkulturnosti in večjezičnosti. Pri jezuitih v Gorici je poučevanje potekalo v latinščini, zavod pa so do leta 1773 obiskovali študentje iz celotne srednje Evrope, ki so torej obvladovali nemščino, madžarščino, slovaščino, hrvaščino, slovenščino in italijanščino. Intelektualci so se posluževali zgodovinskih, umetnostnih, znanstvenih in cerkvenih knjig, ki jih v Gorici še vedno hranijo. Knjižni zaklad je bil namreč več let skrit v skladiščih palače Werdenberg v Ulici Mameli, kjer ima sedež državna knjižnica. Pred približno desete

Knjigi iz jezuitskega fonda

timi leti sta njen ravnatelj Marco Menato in predsednik goriškega Inštituta za družbeno in cerkveno zgodovino Luigi Tavano naročila knjižničarki Giuliani De Simone, naj pripravi popis fonda. Ta bo objavljen v skupno šestih knjigah. Predstavljene bodo do konca prihodnjega leta in bodo pomembne dragocene vir za preučevanje kulturne zgodovine Goriške, v kolikor so se številni cesarski funkcionari in višji častniki cesarske vojske izobraževali ravno v jezuitskem kolegiju v Gorici. Prva knjiga iz zbirke šestih je že naprodaj v knjigarnah, zainteresenti pa jo lahko prelistajo tudi v goriški državni knjižnici. (av)

GORICA - Raziskava Jezik in izbira izvenšolskih dejavnosti

Izvenšolsko udejstvovanje mladine, ki obiskuje slovenske šole, bo predmet nocojšnjega Srečanja pod lipami, ki ga z začetkom o 20. uri prireja Kultura center Lojze Bratu in Krožek za družbena vprašanja Anton Gregorič. Predstavili bodo raziskavo *Sola, družina in zunajšolske dejavnosti*, ki jo je izvedel Združenje slovenskih športnih društev v Itzliji v sodelovanju s Slorijem in ki je že bila predstavljen v Trstu ter vzbudila precejšnje zanimanje zaradi rezultatov, ki zadevajo celotno slovensko organizirano civilno družbo v FJK.

Raziskava je vzevala v pretes starostno odboje od 3. razreda osnovne šole do zadnjega razreda višje srednje šole in obravnava npr. vprašanja uporabe slovensčine oz. italijanščine v družinskem krogu in narodne zavestnosti. Na te temeljih se udeležnja izbira izvenšolske dejavnosti v slovenskih ustanovah in državi, pri čemer se raziskava osredotoča na t. i. biro športnih panog. Med drugimi izstopa p. i. da se v goriških okoliških občinah za slovenska športna društva odloča manj kot po lovcia učencev in dijakov, ki obiskujejo slovenske šole. Na srečanju v centru Bratu bodo spregovorili predsednik in tajnik ZSSS Ivan Peterlin in Martin Maver, ter raziskovalka pri Sloriju Norina Bogatec. Na voljo bo tiskana izdaja raziskave.

Direktor nemške kulturne ustanove v

SPDŽNA VALERISCU Praznik kostanja

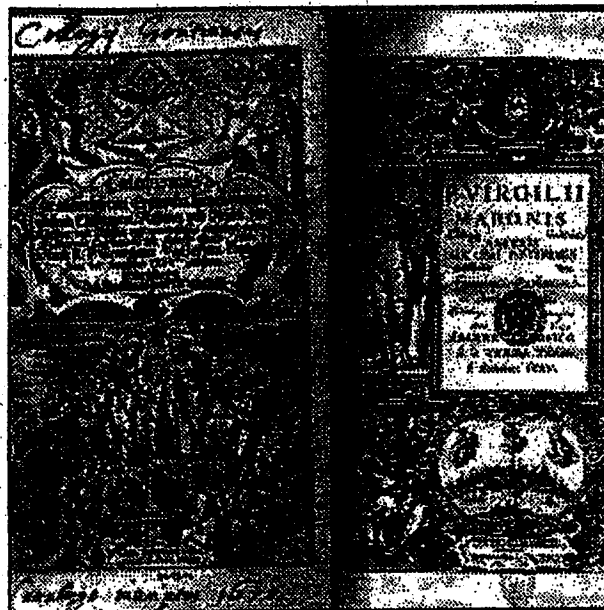
Slovenski planinski klub in goriški center za kulturo in znanost sta 2. oktobra v Trstu pripravila praznik kostanja. Na Srednjem parku so pripravili prireditev, ki jo bodo vodili Valerisco Valeris in drugi člani društva. Vabljeni so vsi ljubitelji kostanja in naravnostni ljubitelji. Prireditev bo potekala ob 18. uri. Vabljeni so vsi ljubitelji kostanja in naravnostni ljubitelji. Prireditev bo potekala ob 18. uri. Vabljeni so vsi ljubitelji kostanja in naravnostni ljubitelji. Prireditev bo potekala ob 18. uri.

Jezuitska zapuščina pravi knjižni zaklad

Približno 1600 knjig, 5000 avtorjev, 600 tiskarjev in založnikov. To so podatki o knjižnem fondu jezuitov, ki je hranjen v Gorici. Prvi podrobnejši popis do pred kratkim neznanega knjižnega zaklada je mogoče najti v knjigi *La Biblioteca del Collegium Goritiense Societatis Iesu nella Biblioteca Statale Isoncina*, ki jo je uredila knjižničarka Giuliana De Simone. Uvodni zapis je prispeval ravnatelj državne knjižnice (BSI) Marco Menato, publikacijo pa je izdal nemški založnik Valentin Körner.

Knjižnica goriškega jezuitskega kolegija je nastala na pobudo cesarja Ferdinanda II. Habsburškega (1578-1637) in vsebuje 1271 naslovov, ki odlično pričajo o goriški večkulturnosti in večjezičnosti. Pri jezuitih v Gorici je poučevanje potekalo v latinščini, zavod pa so do leta 1773 obiskovali študentje iz celotne srednje Evrope, ki so torej obvladovali nemščino, madžarščino, slovaščino, hrvaščino, slovenščino in italijanščino. Intelektualci so se posluževali zgodovinskih, umetnostnih, znanstvenih in cerkvenih knjig, ki jih v Gorici še vedno hranijo. Knjižni zaklad je bil namreč več let skrit v skladiščih palače Werdenberg v Ulici Mameli, kjer ima sedež državna knjižnica. Pred približno dese-

Knjigi iz jezuitskega fonda

timi leti sta njen ravnatelj Marco Menato in predsednik goriškega Inštituta za družbeno in cerkveno zgodovino Luigi Tavano naročila knjižničarki Giuliani De Simone, naj pripravi popis fonda. Ta bo objavljen v skupno šestih knjigah. Predstavljene bodo do konca prihodnjega leta in bodo pomenile dragocen vir za preučevanje kulturne zgodovine Goriške, v kolikor so se številni cesarski funkcionarji in višji častniki cesarske vojske izobraževali ravno v jezuitskem kolegiju v Gorici. Prva knjiga iz zbirke šestih je že naprodaj v knjigarnah, interesenti pa jo lahko prelistajo tudi v goriški državni knjižnici. (av)